

JATAGAN, TURCJA, XVIII/XIX W.

Charakterystyczny sztylet używany w XVII- XIX wieku w Imperium Osmańskim i na terenach znajdujących się pod jego wpływami, jak Bałkany czy Kaukaz. Broń używana najczęściej przez żołnierzy walczących pieszo. Wyróżnia się jednosieczną, zagiętą na ostrzu głównią o długości 60- 80 centymetrów i rękojeścią bez jelca, ale za to z rozbudowaną, dwudzielną głowicą. Cecha charakterystyczną są dwa metalowe języki otulające z obu stron głównię u nasady oraz głowica uformowana w dwa ucha. Tą szczególną cechą głowicy niektórzy tłumaczą zastosowaniem w pierwotnych jataganach do wyrobu rękojeści baraniej kości udowej.

Spotyka się zarówno proste jatagany bojowe, jak i bogato ornamentowane egzemplarze paradne. Szczególnie ozdobna bywa rękojeść. Według mody bałkańskiej wykonano ją zwykle z kości słoniowej lub rogu. Pomiędzy połówkami rękojeści przynitowanymi do trzpienia główki umieszczano ozdobną blachę, która lekko zachodziła na grzbiet ostrza. W Turcji częściej spotykano rękojeści z mniej rozbudowaną głowicą, pokryte w całości srebrną blachą i wysadzane kamieniami szlachetnymi lub koralem. Pochwy jataganów też bywają bardzo bogato zdobione, najbardziej luksusowe egzemplarze mają je w całości pokryte ornamentowaną srebrną blachą i nawiązują stylistycznie do formy rękojeści.

Najmniej zdobień można znaleźć na główniach, ale i tam niekiedy umieszczano sygnatury producentów, inkrustowane mosiądzem lub złotem cytaty z Koranu, oraz inne znaki i napisy okolicznościowe. Z czasem, szczególnie na Bałkanach jatagan stał się częścią tradycyjnego, paradnego stroju. Wkładało się go za szeroki, materiałowy pas, niekiedy wraz z równie bogato zdobionymi pistoletami.

Opracował:

Andrzej Maziarz

Adiunkt w Muzeum Fortyfikacji i Broni Arsenal